

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳԵՅԵՐՈՐԻ ՏՈՐԻ

ՄԱՍԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարեկանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրությունները մէջ.
Մեր հասցեն՝ Тифлисъ, редакция «Мшакъ»
Базарная ул. д. Таманшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2
(բացի կիրակի և տոն օրերէն).
Ցայտարարութիւն ընդունուած է ամեն լիզով
Ցայտարարութիւնները համար վճարուած են
իւրաքանչիւր տողաւորին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

Հ Ի Մ Ն Ը Գ Ի Բ Գ Ի Բ Գ Ի Բ Գ Ի Բ Գ Ի Բ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կիրակի, նոյեմբերի 9-ին

Ընտանեկան երեկոյը

Իտալացի յայտնի արտիստ տրանսֆորմատոր Վ. Էրանին ժողովարանի անդամներին, կանդիդատներին, նրանց ընտանիքներին և հիւրերին համար
Կը ներկայացնէ

ՊԱՐԻՍԸ ԶԵՐՈՒՍ

1 գործ., 22 ձևափոխութիւն և 25 տես.

ԳՈՂ

1 գործ., 14 ձևափոխութիւն և 16 տես.

III

Դիվերտիսմենտ վարիւտէ

Սկիզբը ունի 8 1/2-ին

Հիւրերը թողաւորուած են ժողովարանի կահ-նսանքի հիման վրայ
Ներկայացուցից յետոյ ՊԱՐԻՍ

«ՏԱՄՆԱՐՈՑ»

Մ. Գ. ԴԱՆԻԷԼ-ԲԵԿ

Ընդունելու՝ Առաւօտեան 10—2 ժ.
Թիւրքերը՝ Երեկոյան 4—6 ժ.

Հասցէ՝ Ртищевская ул., № 7.
(Հ. Բ.) ա. 50—23.

ԿՈՒՆՏԱՆԴՆՈՒՆՆԵՐ ԿՆԵՐԵՐԻ ՆԵՐՔԻՆ

III

Երեք հայ ժողովուրդը գիտելիքներ և արեւստի այնքան մեծ կարիք չէ ունեցել որքան ներկայ օրերում։

Թէ՛ Ռուսաստանում, թէ՛ Թիւրքիայում և թէ՛ Պարսկաստանում, որոնց սահմաններում ապրում է հայ ժողովուրդը, ի՞նչ անտեսութիւն կամ անտեսութիւն չէ անցնում հայ ժողովուրդին։ Անհրաժեշտութիւն է զգացնել մեծ վերանորոգութիւններ և նոր քաղաքացիականութիւններ, իսկ պահանջներ միայն հրամայողական պահանջներ, որոնցով հնարաւոր լինի զեկալարել վերանորոգչական գործունէութեան համար։

Գործողներ քիչ են թէ՛ ռուսացիներ և թէ՛ թիւրքացիներ մէջ, և այդ սակաւթիւնները գործունէութեան համար չը կան նպատակաւոր պայմաններ։ Աւելին կարելի է ասել. իրականութեան մէջ մենք ականատես ենք մի շարք անպատեհութիւնների, թէ՛ ինչպէս արդիւնաբեր կուլտուրական գործունէութիւնները յաճախ կանգ են առնում իրանց նախնական քայլերում խոչընդոտների և արգելքների պատճառով։

Այդպիսի միջանկում շատ կարեւոր է ոյժերի անտեսումը կրթական և նրանց նպատակաւոր միացումը կուլտուրական գործունէութեան համար։

Որպէսզի մեր ժողովուրդին կարելի լինի առ օրինակ արեւմտակցական կրթութիւն, գիւղատնտեսական պատրաստութիւն, գրեթէ, հրահանգներ, փորձական կայարաններ և այլ կուլտուրական հաստատութիւններ, անհրաժեշտ է, որ այդ բոլորի համար լինեն մատուցող և նրկական միջոցներ։ Իսկ այդ միջոցների հայթայթումը դիւրանում է, երբ չափազանց փորձաքնն չեն ոչ ժողովուրդական այն մասնակցներ, որոնք պէտք է պահպանեն այդ հիմնարկութիւնները, և այն գործողներ, որոնք օժտված են գիտութեամբ և արհեստով։

Կազմակերպվել և միացնել ոյժերով հարկել կուլտուրական առաջընթացութեան ճանապարհը— ահա այն անհրաժեշտութիւններից մէկը, որը գրված է ներկայումս հրապարակի վրայ, իբրեւ հերթական պահանջ և հերթական հարց։

Կուլտուրական վերածնունդի շնորհիւ կանգնած մեր հասարակական գործողները մի մեծ պատմական պարզութիւն ունեն կատարելու, որի իրաւորութեան համար պահանջվում է մեր բոլոր կարողութիւնների և ըն-

դունակութիւնների եւանդուն արտայայտութիւնը։

Ա. Բալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բէլգրադ, 6 նոյեմբերի

Սերբիական կառավարութիւնը առաւօտեան հրատարակեց, որ երէկ, երեկոյան ժամը 6-ին, Անգլիայի, Իտալիայի, Գերմանիայի, Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի ներկայացուցիչները արաւայական կառավարութեանը բարեկամական առաջարկութիւններ արին, որպէսզի հարեան միապետութեան հետ բարեկամական յարաբերութիւններ պահպանելու նպատակով սերբիական գործերը հետեւան սահմանադրւած և որպէսզի կառավարութիւնը ընդլիմաւորէ հրոսակաւորների կազմակերպութեանը։

Միմիստները խորհրդի նախագահը յայտնեց մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչներին, որ սերբիական գործերը սահմանադրւած չեն կանգնած, հրոսակաւորներ էլ չեն կազմակերպվել. կառավարութիւնը ինչպէս անցնաւորում, այնպէս և ներկայումս լրջօրէն հետեւում է, որպէսզի հրոսակաւորները չը կարողանան կազմակերպվել։ Միմիստների խորհրդի նախագահը առիթից օգտվեց, որպէսզի մեծ պետութիւնների ուշադրութիւնը հրաւիրէ սերբիական երկրի այն խախտումների վրայ, որոնք յաճախակի տեղի են ունենում աւստրո-ունգարական զինուորական իշխանութիւնների կողմից։ (Հ. Գ.)

Բէլգրադ, 6 նոյեմբերի
Բոսնիայում և Հերցեգովինայում պատերազմական ոյժերի սասակացումը Աւստրո-Ունգարիան բացառում է Սերբիայի փութկոտ պատագնութեան, սերբիական հրոսակաւորների կազմակերպութեամբ Բոսնիա ներս խուժելու նպատակով և Սերբիայի կողմից անպատեհ յարձակումների պատճառով։

Աւստրիայի դէմ սերբիական սպառնալիքներ և պատրաստութեան այդ լուրերը բոլորովին անհիմն են։ Սերբիան ստացաւ Ֆրանսիայում վարդապետի իր պատուիրած ինքնաօթիկները, ոչ մի տեղ Սերբիայում հրոսակաւորներ չեն կազմվում։ Աւստրո-Ունգարիայի սահմանապահութեան նոր պահանջներին հարցեր չը կան։ (Հ. Գ.)

Վիեննայի լրագրիները պարբերաբար վերադառնում են Սերբիայի Պետական պարտիզան դէմ ապստամբութեան միջոցով իր թէ՛ նա մատուցել է Գահից հրաժարվել Սերբիայի արժանաւորաւոր ազգայնական վճարականացն հերքում են այդ լուրերի հիմնարկութիւնը, որ վերաբերում է իրան պատերազմախնդրութեամբ տրամադրված յայտնի շրջաններին, որոնք զօգուտ են թաղաւորի գոյութեամբ բայց չեն հրաժարեցին։

«N. Fr. Presse» լրագրի հաւատարմութիւն է, որ սերբիական արքայազնի Գեօրգի արտասանած ճառը Ռուսաստանից Բէլգրադ վերադառնալու օրը մեծ դժուարութեան մէջ է դրել սերբի ժողովուրդի բարեկամներին։ Միմիստները, որ սերբիական կառավարութիւնը խմբագրել էր այն ճառը, որ պէտք է արտասանել արքայազնի ուղղելով ժողովուրդին։ Արքայազնի կարգավիճակ իրան ուղարկված բնագիրը վաղեմի մէջ պատաստեց նրան և թափեց, իսկ զրա փոխարէն անպատեհ տարիք արտասանել իր ճառը, որ զգուշ ընտրութիւն ունէր։ Այդ միջադէպը, Վիեննայի լրագրիները ասելով, քիչ մնաց որ կարելի ետի հրաժարականի տեղի տար, և նրանից յետոյ միայն, երբ Պետար թագաւորը խոստացաւ իր վրայ առնել ամբողջ պատասխանատուութիւնը գահաժառանգի ճառի, նա համաձայնեց միայն։

Պետերբուրգում ստացվել է մի կոչ, որը խմբագրել են Բէլգրադի հրէական խմբագրութեանը մի միտինգում։ Սերբիական հրէաները կոչ են անում աշխարհի վրա գտնվող բոլոր հրէաներին համակրութիւն արտայայտելու սերբի ժողովուրդին և բոլոր Բոսնիայի և Հերցեգովինայի յափշտակման համար։ Այնպէս յիշատակում է, որ հրէաները Սերբիայում մեծ արտոնութիւններ են վաճառում, քան թէ ուրիշ երկրներում, և որ սերբի ժողովուրդի կրօնական համերաւարտութիւնը կարող է մրցել ամենակուլտուրական ազգերի հետ անգամ։ (Ս. Գ.)

Վիեննա, 6 նոյեմբերի
Հաղորդում են, որ սահմանից քաղաքական բանտներ են վերադառնում Ֆրանսիայից, այդ բանտները կանգնում են հայրենիք պատերազմի ուրուականի սարսափից։ Կատարվում է չեռնօգործները դրել են 40 թնդանօթ, ազգայնականներ բաժանված են զենքեր և պատերազմական պարագաներ։ Միայն պակասութիւն է զգացվում միմիստների, որոնց մատակարարները չեն օգործներին արգելված է։ Այդպիսի դրութիւն տիրում է ահա երեք շաբաթ։ (Հ. Գ.)

Վիեննա, 6 նոյեմբերի
Րուսական գահաժառանգ պրինց Ֆելդիմիրը ընդունեց արտաքին գործերի մինիստր Բաբոն Էրենաւին ունկնդրութեան, որ տեղե մի ժամաւաչ։

Նրա զայտեսան առիթով Հօֆբուրգում տեղի ունեցաւ պաշտօնական ճաշկերութիւն կայսրի, արքայազնների, ընտանեկան զեպանի, արտաքին գործերի մինիստրի, մինիստր-նախագահի և բարձր պաշտօնականների ներկայութեամբ։ Կայսրը բաժակ առաջարկեց, որով շնորհակալութիւն յայտնեց յօթնականի առիթով ուղղած շնորհագրութեանը համար և առաջ, որ պրինցի զաւուստը ներկայանում է Րուսիայի և Աւստրո-Ունգարիայի յարաբերութիւնների զարգացման և պահպանման գնահատելի զբաւակման, և իսկ իր թագաւորի, զահաժառանգի և թագաւորուհի կանցնելու համար։ Գահաժառանգ պրինցը պատասխանեց, որ թագաւորը շատ ցաւեց, որ հնարաւորութիւն կունի զանազան շնորհագրել կայսրին, կայսրի արտայայտած բարեմաղթութիւնները անուշաւ արձագանք կը գտնեն Րուսիայում։ պրինցը խմեց կայսրի կենանց։ (Հ. Գ.)

Բուխարեստ, 5 նոյեմբերի
Անգլիա միտինգում խմբագրութեան քաղաքական գործիչները, պրոֆեսորներ և ներկայութեամբ և այլն, ընդունված է մի բանաձեւ, որով պախարակվում է կառավարութեան քաղաքականութիւնը և առաջարկվում է Սերբիայի ու Բոսնիայի հետ համաձայնութիւն կայացնել։ (Հ. Գ.)

Թուրքի, 6 նոյեմբերի
Սոս օրերս անմուսն էր Գոյի, Պարիզի և Լոնդոնի պարական կուլտուրական մի հետադիւ ստացաւ, որով առաջարկվում է չը խախտել Թուրքիի օտարազգիների իրաւունքները։ Վատահայտով, որ ստորագրել են գերմանացի վաճառականները մի քանիսր, անմուսն էր «Times»-ին պատասխան ուղարկեց, որ օտարազգիների իրաւունքները չեն խախտվել։

Յեղափոխականները, ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Սայմսոն են մտել։

Մակուի խմբը բունց ֆէդալների 25,000 փամփուշտը, որ ուղարկվում էր Ռոյ։

Երէկ, եւամայի մօտ, հրացանաձուլութիւն տեղի ունեցաւ Սուլայի-Նիզամի և Սաթթար-խանի ձիաւորների միջև։ Այնպիսի թուրքի կողմի ուղարկվել է Սաթթար-խանի համար ուսման փորձի պաշար։ (Հ. Գ.)

Թէհրան, 5 նոյեմբերի
Ինչպէս ասում են, գերմանական զեպանը առաջարկել է շահին իր կառավարութեան անկախութիւնը այն պայմանով միայն, որ գերմանացիներին և շնորհիւ երկաթուղիներ անցկացնելու հոնցեսսիա և գերմանական բանկերին էլ վերապահվեն նոյնպիսի արտոնութիւններ, որպիսիք ունեն անգլիականներն ու ռուսականները։ (Հ. Գ.)

Պետերբուրգ, 6 նոյեմբերի
Պետերբուրգի թիւրքաց զեպանաւորում Կ. Պօլսից ստացած պաշտօնական ցուցմունքների հիման վրայ խնդրում է մեզ յայտնել, որ լրագրական այն տեղեկութիւնները, իբր սուլթանը թիւրքական շրջաններ է շնորհել Սաթթար-խանի ընտելութեան համար և երկաթուղի-թիւրքերի կուսակցութիւնը կը ծանշան և համակ է ուղարկել նրան, որի մէջ գովաբանվում են նրա գործողութիւնները, միանգամայն մտաքայմ են։ (Հ. Գ.)

Կ. Պօլսից հաղորդում են «Ք. Կ.» լրագրին, որ իրաւաբանական բարձրագոյն դպրոցի ուսանողները պահանջել են փոփոխութեան ենթարկել դպրոցի ծրագրերը և դասագրքը են աւելի Սմերիական Բօքսթու-Կոլլեջի սահմաններ հեռացնել են դպրոցից, բոլորեց լով վերանայել դէմ, որը պաշտպանել է միաշակերտի վերաւորանց հասցնող ուսուցչին։

Կ. Պօլսից, 5 նոյեմբերի
Երկաթուղի-թիւրքերի կօմիտէի վերջին նիստում քննվելով սուլթանի հարկերից քաղական հարցը, սահմանել ձայնի մեծամասնութեամբ ընդգծել մէկի, վճարված է մերժողաբար։

Բուխարեստ, 6 նոյեմբերի
«Pester Lloyd»-ը մի տեղեկութիւն է տալի Վիեննայից, որ Թիւրքիայում աւստրիական տարաներների բոլորը հնարաւորութիւն չէ տալիս Աւստրո-Ունգարիային պաշտօնական բանակցութիւններ սկսել Թիւրքիայի հետ չը լուծված հարցերը կանոնադրելու մասին։ Եթէ Թիւրքիան հօսքերէնցեալ ցանկանում է, պէտք է այն ժամանակ ցանկութիւն յայտնէ համաձայնութիւն կապել Աւստրո-Ունգարիայի հետ։ Բայց նա այդ չէ կարող անել, մինչև որ աւստրիական արտաքինութիւնը չը վերանայ։ (Հ. Գ.)

Բերլին, 6 նոյեմբերի
Իշխումագէ Կայսերական ֆինանսական ընթերցում մասին օրինագծի առաջին ընթերցանութիւնը։ Լիքն են տրեւումները, զիւլյոմատիական օրենքի և նիստի զանիծը։ Միմիստական աթոռների վրա նստած են բոլոր միմիստները, գլուխ ունենալով իշխան Բիւլովին, Նիստի բացման ժամանակ խոսք է արվում պետական կանցնելին։ Բիւլով է միջի այլոց ասաց. «Մենք կանգնած ենք այժմ մի ծանր ինքնի առաջ։ Արդեօք կաշողվի մեզ կայսրութիւնը զին ֆինանսական ամուր հիմքի վրայ, թէ՛ նա կը մնալ զանալցութեան տառնիլի պետութիւնների մօտ կերակրվող, հոգաւորութիւն պատճառելով հայրենասէրներին և շարախնդրութեամբ լցնելով օտարազգիներին։ Կայսրութիւնը հիմնելուց յետոյ պէտք էր աւարտել այն չէնք, որ սկսել էր իշխան Բիւլովին, ձեռք գարնել աջակցական քաղաքականութեան գործին, ստեղծել զաղաքական գերմանական իրաւունքներ։ Մենք նրան ստեղծեցինք աւելի արագ և աւելի հիմնաւոր, քան ուրիշները, սակայն շնորհիւ պետութեան ծաղկման մենք ստիպված էինք ձեռք վերցնել զուտ կոնսերւատիվ քաղաքականութիւնից և սկսել համաշխարհայինը։ Այդ պատճառով էլ ջանք կայսրութեանը հարկաւորվեց նաւատորմ։ Այդ ի նկատի ունենալով, ֆինանսական հարցերը կը լրորդական նշանակութիւն ստացան։ Նախ քան-

միայն ստացված պատերազմական վարձատրութիւնը, այսպիսի տնտեսական ոյժի անապահ հաճախ ամբողջին մեր մէջ անհոգ վերաբերմունք զէպի ֆինանսական հարցերը։ Գերմանական կայսրութիւնը չէին սիրում նրա առաջաթիւնը զարգացման համար, բայց այնուամենայնիւ ես ոչ մի մերձակայ վտանգ չեմ տեսնում։ Մեզ հարկաւոր է սահմանադրութիւն, հաստատութիւն և հաստատութիւն արտաքին և ներքին քաղաքականութեան մէջ։ Յիւրաքանչիւր վտանգ կայ միայն մեր ֆինանսական դրութեան մէջ։ Առաջ խօսք էր լինում մի քանի տարի հարկերի մասին, այժմ պէտք է ստեղծել մի ամբողջութիւն։ Մասնացոյց անելով, որ պետական պարտքը 1908 թին կազմում է 4 միլիարդ մարկ, իսկ առաջիկայ հնգամեակում պէտք է էլի 2 միլիարդից աւելի պարտք անել, այն ինչ Անգլիան, Ֆրանսիան և մինչև անգամ Իտալիան կըրձատում են իրանց պարտքերը, Բիւլով դիմեց կոչ անելով ինչպիսի լինել ամենից առաջ աղաքանկութեան միջին և բարձր դասակարգերին, որոնց համար կօմիտորը և շաւյութիւնը անհրաժեշտութիւն են դարձել։ Կայսրութիւնը բաւական զօրեղ է ֆինանսական լուծը կըրելու համար։ Ազգային գոյքը ամեն տարի աճում է 4 միլիարդ, ինչպիսիսկ դրամարկները պահեստների գումարը անցնում է 14 միլիարդից։ Բայց հերթը չէ ինտալուցիւնը, բիւլովի կըրձատում և պարտքերի հանգցումը։ Ներկայումս էր որ փոքրի գերմանական ֆինանսական քիստեմի ոգին։ «Եթէ մենք համաձայնութեան չը գտնէք նոր հարկեր մտցը ներու մասին, այդ բանը կը սպառնայ Գերմանիայի ապահովութեանը, մինչև անգամ խաղաղութեան պահպանմանը։ Կառավարութիւնը համոզված է, որ ժողովուրդը ներկայացուցիչները կը լուծեն ինչպիսի գերմանական ժողովուրդի արժանի պեղով։»

Ապա խօսեց պետական քարտուղար Սիլվիո Նրա ճառը շարունակվեց 4 ժամ։ Նա մասնացոյց արեց, որ լուծելու երեք խնդիր կայ, այն է՝ հրաժարվել փոխառութիւնների անելու քաղաքականութիւնից, վերականգնել հասարակութիւնը եկամուտների և ծախսերի միջև և կայսրութեան ֆինանսները զին ամուր հիմքի վրայ։ Գերմանիան շատ աւ կարող է ապով անուղղակի հարկերի բարձրացումը։ Ապա Սիլվի թեւց ալիօօրի, ծխախոտի, գինու, էլեքտրականութեան վրա հարկեր։ (Հ. Գ.)

Լոնդոն, 5 նոյեմբերի
Եւամայի ի նկատի առնելով Չինաստանում տեղի ունենալից հաւանական բարդութիւնները, առաջարկում է պետութիւններին փոխառած համաձայնութեան մէջ մտնել, Չինաստանի ամբողջութիւնը երաշխաւորելու նպատակով։ Անհրաժեշտութեան դէպքում, ամեն մի միջամտութիւն պէտք է կատարվի համերաշխութեամբ։ (Հ. Գ.)

Վիեննա, 6 նոյեմբերի
«Cor. Bureau»-ն հաղորդում է Պարիզից, որ լրագրական տեղեկութիւնները այն դժուարութիւնների մասին, որոնք իբր թէ ծագել են կոնֆերենցիայի ծրագրի վերաբերութեամբ տեղի ունեցած բանակցութիւնների ժամանակ, բոլորովին անհիմն են։ Տեղական ղեկավար շրջաններից բոլոր տեղեկութիւնների համաձայն, բանակցութիւնները ընթանում են նորմալ կարգով։ (Հ. Գ.)

Լոնդոն, 6 նոյեմբերի
Բէլյուրին հաղորդում են Տանթէրից, որ զիւլյոմատիական մարմինաւորադրոյթը բէլյուրիական դեպարտմէ յայտնեց Բէլյուրի գործակալութեանը, որ նա մի ձիււոր սուրհանդակի միջոցով Մուլէ-Հաֆիդին ուղարկեց Ֆրանսիայի արտաքին նախարարի, որով Մուլէ-Հաֆիդը եւրօպական պետութիւններից սուլթան է ճանաչվում։ (Հ. Գ.)

տարիներու մէջ բաւականապէս հաս-
կրհսէն առաջացած արուեստական սով-
մեր դժբաղդ հայրենակցաց ապրուստի
տին միջոցներն իսկ խլած է, և երբ ն

Այդ անցողական միտքը թերեւոր չի կարող
նախադրել միայն աշխարհի կազմակերպու-
թիւնները: Գործին առեւժը քաղցր հողային
քաղաքականութեան նոր պլանը՝ Նոյեմբերի
9-ի օրէնքը մեր հողային մասնագործի
խմբագրութեանը տալիս է այդ պլանի
հիշողութեանը ընդհանրականութիւնը: Մեր հողային
մասնագործը կը տեսնէ ճիշտ արտայայ-
տում է զաշխարհական պայմանները,
բան համակարգի մեջ ներկայացրած հա-
յապիտակը: Միայնակ աշխարհականութիւնը
խորհրդով տեսնել կառավարութեան ընդու-
նել այն միջոցը, որի ազդեցութիւնը հիշող-
ութեանը ընդհանրական օրէնքը և հաստատա-
կան Նոյեմբերի 9-ի օրէնքը՝ 87-րդ յօդուածի
կարգով: Նոյն միջոցով աշխարհականութիւ-
նը ուղղակի և անմիջական մասնակցու-
թիւն ունեցաւ պատմական միջոցներով
գործունէ և նրանց գործարարութեան բնա-
ւորութեան մէջ ազդարարական անկախութիւն-
ները խաղաղեցնելու ժամանակ (ծախա-
հարութիւն ձախակողմանի, ձախակողմանի աշ-
խարհագրի) զոր հետեւի դուրս գիշորէն, երբ
այնուհետ կորչաւ տեսնում:

Պարբերական տեղեկ.— Միլիտարի խաղա-
նակութիւնը և խորհրդով, նա խորհրդով խա-
ղանակ է:

Միլիտարի.— Եւ օրինակ եմ վերցրել ձեր
չեղանակութիւնը: Վերջինս գործ...
(Ընդհանուր առմամբ, նախագահը պահա-
հարում է):

Միլիտարի շարունակում է լայնարկով
ազդարարել, հարցում կը դնէ մասնագործի-
րական և անհատական-իրական գաղա-
փարները: Եզրույթները թերեւոր «Մասնա-
ւոր-իրական» տեղեկացը ներկայանում է
աշխարհականութեան տեսնումը, իսկ պատմա-
կան-իրական տեսնումը պայմանա-
նում է կառավարութեանը: Ներքին կոն-
այն երկու տեսնումները միմեկի շարունակ-
վում է անընդհատ, նա արտադրում է և
հողային մասնագործի, որ կանխած է ա-
ռաջին հայեցակետի վրա և կառավարու-
թեան ներկայացուցչի պարագային իրան
մէջ: Կառավարութիւնը պահում է որոշա-
րին կացութեան մէջ (աղմուկ) Գիւղացիա-
կան բողոքները թիւր Նոյեմբերի 9-ի օ-
րէնքի դէմ առում է օր առ օր, գիւղացիա-
կան հասարակութեանը աստիճանում են:

Պարբերական տեղեկ.— Գիւղացիները կեղ-
ծաւոր են:

Շեղարկով տեղեկ.— Միայն առաջ ժողո-
վրդի միւլթեան թէլեկոմունիկացիոն և գիւղա-
կաններին պատկանում (նախագահը գա-
նահարում է):

Պարբերական տեղեկ.— Վերջինս գործ:

Միլիտարի.— Կարծում եմ, որ այդ դարձ-
ուածը պարզապէս անհասկանալի է:
Նախագահը.— Պէտք է ինչ տալ հետա-
րին խոսելու: Եւ չը լսեցի թէ մի այդ
յանդուղի խորհրդով:

Չախարհ.— Պարբերական տեղեկ: Պարբերական տեղեկ:

Նախագահը.— Լախագործացնում եմ նրան,

ով այդ ասաց, աւելի գործ լինի:

Միլիտարի.— Կարծում է, որ գիւղացի-
ները, նախագահը (ծիմար): «Ձեզ ծի-
մարդիկ է թուում, իսկ ես սարսափում եմ ոչ
միայն գիւղացի, այլ և ձերանից, պարտններն»
(ծախահարութիւն ձախակողմանի, աղմուկ
կենտրոնում և աշխարհագրում):

Միլիտարի շարունակում է իր կարգով և
վերջում իշխանում է, թէ ինչպէս Մեծ Իշխա-
նուհի Օրդան, վերջինից լինելով իր թե-
նամանից, այնքան հորատել է քաղաքը
կապով: Վրանք ծծումքը աղանդների և
աղանդների պոչերից: Նոյեմբերի 9-ի օրէն-
քով մենք արձակում ենք այդ աղմուկը:

Դարձ գաղթականները նոյնպէս ամենամեծ
մասամբ օրականով աշխատող ապրողներ
երկիրը կը դառնան զուրկ կենսագործի
բաներէ, ծառայում և վերանորոգում: Ընդհանուր
հանդէպ շատ գէշ մեթոդ է մարտադրեցիկ
իշխանի մը հանդէպ կը դնեն միջ: Ազա-
տութեան և խաղաղութեան մէջ ալ գերեզ-
մանը գերեզման է: Երկրակալութիւնը թերեւ-
թեան մը մէջ ալ ընդհանրապէս ընդհանրա-
պէս կը գործէ:

Աղանդները ստանդարտի է դառնում: Նա-
սած, արտադրութեանը բացօթե օրախո-
թիւնները մէջ կանգնեցնելով սովոր և
կենդանութեանը նկարագրութիւնները: Բան
մը, որ աւելի կը ծանրանայ հանդուր գաղ-
թականներու և յատկապէս ցուրտներու
գաղթը:

Կանայ մէջ տեղեկութիւնը հարուստե-
րը, օգտակար անասական այն կացութի-
ւուն չքանցող հայերու հողերը գնելու վրայ
էն, բայց գնանալով որ հանգստութեան
տեղեկութիւնը գնելու քիչ ատենէն ան-
համեմատ պիտի բարձրանայ: Միւս կողմ
մէջ բողոքական միտքներով են ալ լա-
րայայ լսեցնում վրայ Ուկրաինայի Դա-
մանի և այլն գրախոսական գիւղերու հո-
ղերը գնելու ձեռնարկած են, աւետարանի
բարձրութիւնը միջ գաղթիկ երկրին շատ
գործունէութեանը գաղթելու աւելի գործնա-
կան և շատերը նպատակաւոր կերպի:
Միւսինքն երկրի ընդ ընդ տեղերի ալ կը
տեսնուի: Անոնք ժողովուրդը ինչ ընէ,
այ կըր էր անհնար, որ հողը բան մը արժէ
և ինքն ալ պահելու համար գրանցի անհա-
մեղ պէտք ունի, սովորական վար գնով ու-
նեցածը կը ծախէ և մէջէն կնկէ:
Այս հանգամանքը սուսով ծանրակշիւ է:
Հարց չէ բան մը ընելու:

Հայ պետք է անոնց, սերմացու, եղ և

Թերի միլիտանները (ծախ. ձախ. մեծ աղ-
մուկ մնացած տեղեկներով): Եւս առաջին
անգամ չեմ լսում, թէ մի դասին միւսի
դէմ են գործում: Բայց պարտններ, ես խոսում
եմ միայն այդ առարկաների մասին, բայց
չէ որ այդ բոլորը դեռ էք անում (ծախ.
ձախ., ընդհանուր աղմուկ, նախագահը զան-
գահարում է): Դուք ձեր քաղաքակրո-
թեամբ սիրտում էք այն խոտովութիւնը,
որի մասին ես խօսեցի (աղմուկ չէ գա-
նահարում): Դուք այն տեղին էք հասցնում,
թէ Ռուսաստանի զօրքերը ոչ թէ արտա-
քին պատերազմի համար են, այլ ներքին
խռովութիւնը գաղաւթ. ինքնապաշտպան
քաղաքացու վրա դուք մի-մի ոտսիկան և
գահակ էք դրել:

Պարբերական տեղեկ.— Միլիտարի խոր-
հարում խորհրդ:

(Ընդհանուր աղմուկ):
Նախագահը.— Մի ստիպեք ինձ ժամանա-
կեց առաջ միջնորդ անել:

Միլիտարի.— Ինձ միջնորդում են նրանում,
որ ես պաշտպանութեան համար ոտսիկան
խորհրդեցի:

Նախագահը.— Ի մեր Աստուծոյ, հանգիստ
թողեք ոտսիկաները:

Միլիտարի.— Ես էնց կամենում եմ, որ
պէտքի ոտսիկաներին հանգիստ թողնեն և
հնարաւորութեան տան նրանց կատարել ի-
րանց պարտականութիւնը: Կարգաւոր կարգ
ու կանոնը սե-հարիւրեանի պատմական-
րեց (ծախահարութիւն, միշտ աստիճանով
աղմուկ): Ինչպիսիք արձակ է պատմում
ձեզ առիւծներ սանձահարողների այդպիսի
քաղաքականութիւնը (աղմուկ):
Կոմս Ալեքսանդր Գորոխով.— Ինչպէս է նա
պատմում, թող չը սպանայ:
Նախագահը.— Պաշտէ Նիկոլայովիչ: Թող
տեղեք խնդիր ձեզ չը արել հարցը ժողովի
տեսնումը: Թերի միջնորդում են նրանում,
որ ես պաշտպանութեան համար ոտսիկան
խորհրդեցի:

Պարբերական տեղեկ.— Մի միջնորդ ի մեր
Աստուծոյ, Պաշտէ Նիկոլայովիչ: Եւս (ընդ-
հանուր ծիմար, աղմուկ):

Նոյեմբերի 2-րդ տեղեկ.— Աղիտաստի Մի-
լիտարի (աղմուկ, ծիմար, բացառական-
ութիւններ) միտքներով հետադարձ:
Նախագահը.— Մի դարձաւոր մնաց, թող
տեղեք վերջինից պարտններ:

Միլիտարի.— Այդ «մի վախեցնեք» աղաղա-
կին մենք այն ժամանակ էր պատմական-
ցիւր: մի խորհրդ: Ան ժողովուրդի անու-
նից ես... (աղմուկ, աղմուկ):
Նոյեմբերի 2-րդ տեղեկ.— Հոտած Պետեր-
բուրգի, ոչ թէ ժողովուրդի կողմից (ընդհա-
նուր աղմուկ):

Նախագահը.— Դիմելով աշխարհականներին
«Ես ստիպում կը լինեմ խնդրել աւելի վա-
րելուց պահել ձեզ Դուսայի ժողովում (աղ-
մուկ և ծախ. կենտրոնում և ձախակող-
մում): Դուք ինձ ստիպում էք բարձրացնել
ձայնս աշխարհ, ուր պէտք է բողոքելին
հանգիստ լինելու և (ծախ. ձախ. և կենտ-
րոնում): Ինչպիսիք եմ պիտի զրաւել և
հանգիստ լսել, այդպիսի ես կը փակեմ
հիշարը: Դուք ամեն կը լինի Դուսայի հա-
մարդը:

Միլիտարի.— Դիմելով հանգստութիւնները,
վերջինս մէջ է իր ձայնը այն խորհրդով:

Միլիտարի.— Ես քաղաքական, այսինքն եմ իմ
ըզուցները— «մի խորհրդ» և «մի վախեց-
նեք» (ծախահարութիւն ձախակողմանի, աղ-
մուկ կենտրոնում, ուժեղ աղմուկ աշխարհ-
այում):

Պարբերական տեղեկ.— Դարձաւոր շարունակում է:

Նախագահը.— Դուսայի աղմուկ Պարբերական տեղեկ:

Վիւ, եթէ դուք թող կը տաք ձեզ սուրի:

Գուրման: Եթէ տարիներ ալ անցնի և յառաջի-
կայ տարուան հոգեւորական կրթան հասնիլ
վրայնը մեծապէս պիտի պակշի, սով
կամաց-կամաց պիտի անհետի և գործըն-
բայութեամբ առևտրական ոգևորութիւնն ալ
պիտի սկսի:

Խնդիրը անմիջական ուղարկութեան ար-
ժանի է, և յոսանք թէ յոյսի և վերանորո-
գութեան այն լուսնային տիպերն տեսա-
պահներու մեր մարտադր. տեղեկացը և
չլինանաւ: Դու ժողովուրդը թող պիտի
չարտի մեծնիլ սովը, թաւորութիւնը և
հիւսնագութիւնները:

Եւ յետոյ ոչ նուազ կարեւոր հարց մը, ես
ինչպէս բանից արիթ գործունէ յիշեցնե-
րէրդրէ և օտարներ յաղիտականութեան հո-
ղերը և գիւղերը իրենց սեփականաւոր
հայերուն վերադարձութեան ինչպիսիք և Պա-
րիսաբարանը բան մը կընէ՞ կամ մտա-
դրած է ընդ առող համար:

Զի ուրացողը թէ ինչպիսիք շատ բարդ և
կանոնաւոր, եւս հարկ պիտի ըլլայ կառավարու-
թեանը գործաւոր քաղաքացի մը և անկեղծ
տրամադրութեամբ մը մէջ մանր անոր
խոնարհ ապահովումը համար: Բայց ինչ
ըրած, որ միակ արդար և հնարաւոր լու-
ծումն է արիւնք, և ուրիշ կերպ մը ալ
չկայ: Զակաւոր պարագային արդարեւ ա-
զատութիւն և արդարութիւն բաներ ևս
անհաւ և երկբային բաներ մը պիտի ըլլան
մեզ համար:

Բայց կառավարութեան առաջ պատ-
րիաւրաւանին և գաղափարական արտադր-
ութեանց պարտն է ատուկ գրադիւլ լըշա-
րաւ և անկախազգիտութիւն: Երբ գաղա-
փար չլինանաւ, ինչպիսիք պիտի զարդին, ին-
չով աշխատին և ինչով պիտի ապրին:

Մի

եւ կը հրամայեմ դուրս տանել ձեզ (աղ-
մուկ, ծախահարութիւն, աղաղակներ ձա-
խակողմանի) «Գործ, հայրա՛վ, վնասել նրան»:
Նախագահը.— (Ծախահարութիւններ): Եւս
խոսում եմ Պարիսիցիլիէի հետ, և թող չեմ
տալ ձեզ խառնել (ծախահարութիւն): Եթէ
դուք թող կը տաք Դուսայի պատերի մէջ
ոտսիկաներին նման սուրի, եւ ձեզ կը
զրկեմ 15 նիստերից և հաստատացած եմ, որ
Դուսան այդ կրեցունէ (ծախահարութիւն,
աղմուկ):

Ժամը 12 և 45 րոպէին յայտարարվում է
ընդմիջում: (Շէ. Գ.)

(Կը շարունակվի)

Մի Ն Կ Ա Տ Ո Ղ Ո Ւ Թ Ի Ն

Կարգաւոր, 21 հոկտեմբերի

Կարգաւոր ուսուցիչները «Միլիտարի»
կարգով ամսագիր «Նոր Դար»-ը, որից ես,
որպէս թերուս ուսուցիչ, շատ քան էր ըս-
պատում լսելու, սովորելու, բայց ոչ մի
մտքներ և իրականութեան օգտակար, յառ-
կապէս մեր կենտրոն վերաբերող բան չը
կար: Կարծես յօդուածները գրված են յան-
ձրն առած պարտերը կատարելու կամ
մի բան գրած լինելու համար:

Առաջին համարը կարդալուց վերջը ինձ
վրա այն տպաւորութիւնը թողեց, ինչ որ
մեր առողջապահական զբոսիչներից մեծ
մասը, որոնքու կարգում եւս ըստմամբ ի-
նձ մասնագէտների կարծիքներ, դատար-
թիւններ այս կամ այն հիւսնագրութեան մա-
սին, թէ ինչպէս է առաջ եկել: Ինչ զեղար-
մ, ինչ յատկութիւններ ունի, բայց ոչ մի
խօսք, թէ ինչ ինչոցով կամ զեղարմ կա-
րելի է հիւսնագրութեան առաջն առնելու, և
զբոսիչը, հակառակ ընթերցողի պատան-
վելուն: Այստեղ է սովորական խօսքերով. «Զա-
միջապէս դիմել բժշկի»: Ինչո՞ւ ըստ ինքեան
հարց է ծագում, թէ ուրեմն ըստ այս գը-
րածները միայն քաղաքներում բնակողներն
համար են:

«Նոր Դար»-ը ընթերցողներից էլ նրանք
կօտարին միայն որոնք բարձր կը թուին
ունենալ... Այստեղ էլ դարձաւ «Շատ» զա-
տին, հող ու միտքներ: Դարձաւ: Ուրեմն
ուսուցչական միտքներն էլ ընթերցողի
էնտիմ, աւանդական սահմանադրութեանը,
սահմանադրութեան, որի դէմ անդուշ կը-
ւելու, են բոլոր անկեղծ-կրթված, մարդու-
թեան բարոյութեան մասին մտածողները:
Գիտեմ, կատարվիլ թէ «Միլիտարի»
թերուսների հետ գործ չունի, բայց չէ որ
բժշկի հիւսնագրութեան է պէտք... Բայց այդ
ով որ ծանօթ է մեր գաղափարներ կենտրո-
նականութեան, այդպէս էլ կարող ասել
որովհետեւ այդ միջավայրը ոչ միայն ինձ
նման թերուսներին է անպարզել տալիս,
այլ աւելի տեղեկներին: Եւ այդ բոլոր հար-
ցերը մէկը միտքից կապված: Միլիտարի
ուղարկութեան կարգում հարցում են:
«Նոր Դար»-ը մասնակցները հողերա-
նութեան մասին էլ շատ բան կայ գրված,
սակայն ոչ մի բանով այդ շատ կարեւոր
հարցի լուծման համար Յամանյի դէպա-
յիմ համակարգիչով, ինչ միջոցներով էլ
մեր մասնակցները հողերաւոր նորմով ըն-
թերցող տարվել չէ կարելի նպատակի հաս-
նել, որովհետեւ մեր մասնակցներ նախ ըն-
տաններում մեծ մասամբ, ապա փողո-
ցային կենտրոնում հողեւոր պայմանավորում
են և վերջը գնում գործը...

Միջակայքով մի օրինակ բերեք: 30 տա-
րի է մեզանում նոր ձեռով դարձ է բաց-
ված, որովհետեւ անհրաժեշտութեան հետ
լրացել կոչման արժանի ուսուցիչների, բայց
մինչև օրս փոքրամիկ բարեկրթ մարդիկ
է տեւել հասարակութեան, այլ տեւել է ա-
ւելի շատ զոդեր, աւարական, չարագործ-
ները, մարդապանները, գիւնեւորները շատա-
միտքներ և ամենամեղմը անթիւ: Զարմում
կըրեքներն ու վաղախոսները: Անա՛ այդ է
գաղափարական դատարարական պարիս-
թի ընդհանուր պատերազմ:

Ամփոփում խօսքը: Որովհետեւ յարգելի
Միլիտարի անհատները զեղեք է լինելով, ուսու-
նի նա պէտք է խորը թափանցի մեկ
կիսերը մէջ, բերել, գտնի ցաւի բուն աղ-
բիւրը, որովհետեւ կենտրոն դարձնեն և նրան
գրաւորեցող հարցի մայրը:

Մի բան ինձ անհամարժեք է, թէ ինչու
միտքագրումը զանց է անցնում «Ծախական»
պարտններից: Գուրմանը նոյնպէս գաղա-
փարական քաղաքներում, այն ինչ նրանց գո-
յութիւնը անհամարժեք է աւելի բան զը-
րոյցները ինչ անկեղծներում, որոնք միջո-
ցով միայն կարելի կը լինի փրկել մեր
մասնակցները հողերաւոր պայմանավորմ-
նայ աշխատանք մի բան, որի հետ հիմի
ամբողջական մասին չը հողացնէ... Երբեք
եւս առաւել սերնդի կրթութեան զերազդի-
նից հիմիքը մասին պէտք է հողացնել
սակայն... Ուրեմն թող յարգելի Միլիտարի
հետեւողները կերպով այդ նոր հարցը բարձ-
րացնեն, թերեւ կարող լինի այդ մեծ գոր-
ծին զարկ տալ:

Մի այլ կարծիք: Փորձը ցոյց է տուել,
որ ամեն մի գաղափար իր շահերի պաշտ-
պանական համար միտքներ կապվելու
միւս դատակարարներ յաղապան է շարունակ,
հակառակորդ է կաղաքականում, որից երբեք
լաւ բան չէ կարելի պատկեր այլ աւելի
շատարական տեսնելու կառավարում: Հե-
տաւոր ուսուցչական միտքները պէտք է
բացատրել դերը բուն այդ բանում և ամեն
դատակարարից էլ ձեռնահաններին ու կրթու-

թեան գործին նախանշաններին մաս-
նակից անել իր ստանձնած մեծ գործուն-
էն: Նախագահը.— Մ. Կարգաւոր

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վարդ, կրեցի, վաղեմի աւագ եկե-
ղեցում, հայ հողերականութիւնը հողե-
հանգիստ կը կատարէ Մեծ Իշխան Ալեքսե-
յի լիքնապարտի յիշատակին:

Նոյեմբերի 5-ին Թիֆլիսի շիա մա-
նիքական ազգաբնակչութեան միջկիթում,
չէյի-ու-իւ-իւ-իւ պաշտականատար, խուս-
նագրութեան ներկայութեամբ հողեւոր-
գիտ կատարեց հանգուցեալ Մեծ Իշխան
Ալեքսեյ Ալեքսանդրովիչի յիշատակին Հո-
գեհանգիստը վերջացնելով, չէյի-ու-իւ-իւ-
իւ պաշտականատար մարդկանց կատարեց
Թաղաւոր Կայսրի և ամբողջ Պաշտական
Տան արեւադարձական համար, որից յետոյ
մի հետագիր ուղարկեց Թաղաւոր Կայսրի
անունով ամենապատեղ զգացմունքների
արտայայտութեամբ:

Երէկ երեկոյան Բաթումի վրայով
Թիւրքիա վերադարձան կաթողիկոսական
պատգամաւորներից մի քանիք:

Թիֆլիսի դուստրի բաշխօրդական
մասնագործը Պետրոգորսկի Սարանիւի
վանաները պահան է խորհրդ նախահաշի
հետ միասին, որի համաձայն էլ կազմվելու
է Թիֆլիսի բաշխօրդական (չնրեւակա-
սական) կայսրանի վանաների շինութեան
նախագիծը:

Սուխարման կամրջի պաշտոնա-
պէս հիմը գնելու տեղի կունենայ վարդ,
կիրակի, առ ժամը 11-ին:

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը
այժմանով նախագիծը պահել է ընտանա-
ները, հիւսնագրութեան, պարտնների և նման
հաստատութիւնների տեղերին: Բաշխ-
անի տեղերը սեղանի աղեղի կողմէն տեղեր
վարչական քաղաքային վարչութիւնից:

Սոյոյսի ամենէլ աշխատանքները կը
վերջանան երկու շաբաթից յետոյ: Մնում
է փոքրիկ ընդամենը 1 և կէս սաժէն տա-
րածութիւն:

Թիֆլիսի նահանգապետը մէջնաների
աւագի օգնականի պաշտոնի համար ընտը-
րված Ա. Ալեքսանդրի հաստատել է իր կո-
չումը մէջ:

Թիֆլիսում խօսեան վերջանալու
պատճառով քաղաքային վարչութիւնը կար-
գարել է փակել այն ջրանցքները, որոն-
ցից ջուր էր մատակարարվում քաղաքի
ազգաբնակչութեանը կիրակի օրերը:

Թիֆլիսի քաղաքային աստիճանական
բժշկական

8-5